

מדינות המפרץ לאחר מלחמת ישראל-איראן: לאן הולכים מכאן?

יואל גוז'נסקי, אילן זלאיט ורועי פלד | 22 ביולי, 2025 | גיליון 2018

העימות בין ישראל לאיראן חיזק לכאורה את מדינות המפרץ, שכן הוא החליש את איראן, שהיא איום הייחוס המרכזי עליהן. אולם, בראייתן, אין מדובר בסוף פסוק: איראן עדיין יכולה להסב להן נזק רב ואף להאיץ בתגובה לתקיפות נגדה את תוכניתה הגרעינית, ולכן הן לא צפויות לשנות את המדיניות כלפיה. גם התחזקות היחסים של ישראל אינה רצויה מבחינתן, ומשום כך הן מבקשות לשקם את מאזן העוצמה האזורי באמצעות הסכם בין ארצות הברית לאיראן, שירחיק את סכנת המלחמה עם איראן. זאת, לצד סיום המלחמה ברצועת עזה כתנאי לקידום הסדרה עם ישראל בהובלה אמריקאית.

העימות הישיר בין איראן לישראל ביוני 2025, השלישי ביניהן, לא היווה הפתעה אסטרטגית למדינות המפרץ. הגם שהן ניסו להניא את נשיא ארצות הברית דונלד טראמפ מתמיכה בתקיפה ישראלית נגד איראן, במהלך השנים האחרונות הן נערכות לאפשרות של מלחמה בין שתי היריבות. הן נערכו לכך מבחינה מדינית וצבאית, תוך מאמץ לאזן בין חיזוק יכולותיהן הצבאיות ההגנתיות, בעיקר באמצעות שיתוף הפעולה עם ארצות הברית, לבין שמירה על דימוי של ניטרליות. מטרת מלאכת איזון עדינה זו הייתה לנסות [ולהרחיק עצמן ככל האפשר מקו האש](#) – לקח שנגזר גם מהמתקפה האיראנית על ערב הסעודית בשנת 2019, שהתרחשה על רקע מתיחות בין איראן לארצות הברית.

אמנם, במהלך 'מלחמת 12 הימים', כל שש המדינות החברות במועצת שיתוף הפעולה של המפרץ (GCC) הביעו דאגה מפני גלישת האלימות לשטחן, [פרסמו גינויים חריפים נגד ישראל](#) והדגישו את עמדתן הנייטרלית. הגינויים – גם מצד מדינות החתומות על הסכמי אברהם – לא נבעו מהזדהות עם טהראן, אלא מרצון מובהק של השש לשמור על ביטחונן ולהעביר מסר של אי-מעורבות. מדינות המפרץ סמוכות לגבול איראן, והימשכותה של המלחמה והסלמה בה היו עלולות להביא להתקפות תגמול איראניות על תשתיות נפט, נמלים, ומתקני התפלה בשטחן.

יתר על כן, המלחמה העמידה במבחן את [אסטרטגיית הדטנט](#) עם איראן, שאותה הובילו מדינות המפרץ בשנים האחרונות: התרחבות הלחימה אליהן עלולה הייתה להסב נזק להליכי הפיתוח הכלכלי המואצים של כל אחת מהן (בראשם "חזון 2030" בערב הסעודית) התלויים לשם מימושם גם ביציבותן הביטחונית. לפיכך, המפרציות ביקשו מארצות הברית להימנע מלתקוף את איראן ישירות משטחן כדי לא להיחשב כשותפות לתקיפה ולחצו עליה לא להרחיב את

תקיפותיה [מעבר לאתרי הגרעין](#) ועל ישראל לא לפגוע במתקני הנפט האיראניים, שמא תהיה זו אמתלה עבור איראן לפגוע בהן. במקביל, הן נקטו היערכות ביטחונית מואצת: תגבור מערכות הגנה אווירית, תיאום צבאי הדוק עם הכוחות האמריקאיים בשטחן, והעלאת רמת המוכנות האזרחית.

הן בשל החשש לביטחונן והן כחלק ממאמצייהן למצב עצמן כשחקניות חיוניות בזירה האזורית, מדינות המפרץ מיהרו להפעיל מאמצים דיפלומטיים לתיווך בין איראן לארצות הברית במטרה לעצור את ההסלמה. בעוד שקטר היא זו שלבסוף מילאה את תפקיד המתווכת הראשית להפסקת האש, הודות לאמון שהיא זוכה לו הן בקרב ממשל טראמפ והן בקרב ההנהגה האיראנית, גם ערב הסעודית ועומאן [שימשו את הצדדים](#) להעברת מסרים.

בסופו של דבר, בניגוד ל-2019, אז איראן תקפה בעוצמה תשתיות נפט בערב הסעודית, הפעם נמנעה טהראן מלערב בעימות את מדינות המפרץ או אינטרסים כלכליים ישירים שלהן, הגם שהפעולות נגד איראן היו חריפות בהרבה. החלטה זו הוכיחה את איתנותו של הדטנט בין איראן למפרציות ונחיצותו עבור האחרונות. הפעולה האיראנית היחידה בשטחן של מדינות המפרץ - ההתקפה על בסיס פיקוד מרכז האמריקאי בקטר שעות לפני הפסקת האש - הייתה מדודה, ומתואמת מראש עם וושינגטון ודוחא: קטאר בבירור נבחרה למטרה משום יחסיה הטובים עם איראן - המתווכים הקטארים "ספגו את המכה" הסמלית כדי להביא לסיום מהיר של העימות, ללא דרישה לתגובת נגד אמריקאית, באופן שמחזקת עוד את מעמדה הקיים של דוחא בווינגטון.

בה בעת, היכולות המבצעיות והטכנולוגיות שישיראל הפגינה במתקפה על איראן - תזכורת לפער המהותי שנותר בינה לבין ישראל - מעוררות חשש במדינות המפרץ. [נורמים דיפלומטיים](#) במדינות המפרץ, וכן [פובליציסטים](#) בעיתונות הממלכתית בערב הסעודית והאמירויות, הביעו דאגה מהדומיננטיות הצבאית שישיראל מבססת באזור, על חשבון הציר האיראני שנחלש, וממה שהוא בראייתן חוסר הרסן הישראלי בזירות שונות ברחבי האזור. השיח התקשורתי במפרץ מתאר את ישראל [ככוח הגמוני עולה](#) מצביע על הניגוד החד שבין גישתה הצבאית לזו הדיפלומטית של מדינות המפרץ. המפרציות רואות בפעולות ישראל באזור פוטנציאל סיכון גם מבחינתן, למשל בעימות הישראלי עם המורדים החות'ים בתימן. מנהל מכון המחקר האמירתי "בחות", מוחמד בהרון, [סיכם](#) הלך רוח זה: "ישראל הפכה [למקור המרכזי לחוסר יציבות באזור](#), תפקיד שפעם היא חלקה עם איראן."

ועם זאת, מדינות המפרץ שמחו לראות כיצד ארצות הברית מחזקת את מעמדה ואת היציבה האסטרטגית-צבאית שלה באזור. התקיפה האמריקאית על מתקני הגרעין באיראן הראתה כיצד מסוגלת ארצות הברית לסייע לבעלת בריתה, וזאת ללא פעולה צבאית משטחן - מודל אידיאלי בעבורן. בו בזמן, מדינות המפרץ [מודעות](#) להתנגדות הגוברת בווינגטון, כולל בממשל טראמפ עצמו, למעורבות צבאית ממושכת, ומבינות שאינן יכולות לבטוח כי ארצות הברית תתגייס לעזרתן ביום פקודה, אם יעלה הצורך.

בזמן שחלף מאז סיום המלחמה מדינות המפרץ לומדות את תוצאותיה, ונשאלת השאלה האם בעקבות הוכחת העליונות הישראלית מול טהראן הן תשננה את יחסן לאיראן ולישראל. עד כמה שהמפרציות התרשמו מהיכולות הצבאיות שהפגינה ישראל, הן מוטרדות לגבי עצם האפשרות לשינוי המדיניות האיראנית. הן עוקבות אחר יציבותו של המשטר בטהרן וחוששות כי עקב המכה שספג הוא יעבור טלטלה, ולאחר שנים שעמלו על כינון יחסים טובים ויציבים עמו, יעלו גורמים קיצוניים יותר לשלטון בטהראן – או שהמעצמה האזורית השכנה תיקלע לחוסר יציבות, שתקרין גם עליהן. המחשה לכך ניתן לראות בסדרת מאמרים בעיתונות הסעודית, [שייחלו](#) לכך שהמשבר הנוכחי יביא לשינוי עמוק באיראן אך בלי החלפת המבנה המשטרי כולו, אלא התאמתו לרוח הזמן, [המעדיפה](#) פיתוח חברתי-כלכלי על פני סיסמאות המהפכה. נראה כי המלחמה בין ישראל לאיראן מציבה את מדינות המפרץ בצומת הכרעה: האם להמשיך בניווט העדין בין טהראן לווינגטון או להעמיק את שותפותן עם ארצות הברית וישראל – גם במחיר עימות אפשרי מול איראן. כך או כך, במציאות המתהווה, נדרשות המדינות לבחון מחדש את האוריינטציה האזורית שלהן, את שותפויותיהן ואת תפקידן בעיצוב סדר ביטחוני חדש במזרח התיכון.

בשלב זה, מוערך כי מדינות המפרץ לא תבחרנה צד באופן פומבי, לא תשננה את מדיניותן הזהירה כלפי איראן ולא תתייצבנה בגלוי נגדה. חששן מאיראן לא חלף ובראיתן "[סיבוב נוסף](#)" של ישראל ו/או ארצות הברית מול איראן אפשרי בעתיד הלא רחוק – ובמיוחד אם המשטר האיראני החבול יבקש להאיץ את הפיתוח הגרעיני. לכן, לא סביר כי מדינות המפרץ יראו הכרח לשנות את מדיניות האיזון העדין ואת הדטנט מול איראן שאותו הובילו בחמש השנים האחרונות. יתרה מכך, במפרץ נשמעו קולות המעידים על חשש מישראל, ובעיקר מפני ממשלתה שנראה שהיא מעדיפה הפעלת כוח על פני תהליכים מדיניים כדי לבצר את ביטחונה של ישראל – במיוחד לאחר ששינתה את מאזן העוצמה האזורי לטובתה.

יוחד עם זאת, המתקפה הישראלית-אמריקאית על מתקני הגרעין באיראן נראית באור חיובי במפרץ, וזאת ממספר סיבות:

1. **היחלשות איראן.** תכנית הגרעין והטילים של איראן נפגעה במידה ניכרת וכן יכולתה להפעיל מערך יעיל של שלוחים במזרח התיכון.
2. **חיזוק מעמדה של ארצות הברית.** ארצות הברית הראתה נכונות להפעיל כוח צבאי נגד איום אזורי, לממש התחייבויותיה ולסייע לבעלת ברית שלה תוך חיזוק מעמדה האזורי.
3. **המדינות לא נפגעו.** למעט ירי איראני סמלי נגד בסיס פיקוד המרכז האמריקאי בקטר, מדינות המפרץ והאינטרסים שלהן לא ספגו בשטחן כל פגיעה פיזית במהלך העימות. בה בעת, המתקפה האיראנית על קטר, הגם שהייתה מדודה וסמלית, הייתה תזכורת לפגיעותן של מדינות המפרץ על רקע הסכסוך הישראלי-איראני, שטרם הסתיים.

סיכום

העימות בין ישראל לאיראן חשף את חולשתה הקונבנציונאלית של איראן ואת עליונותה הצבאית והטכנולוגית של ישראל בשדה הקרב. מציאות זו עשויה להקל על מדינות ובראשן ערב הסעודית להתקרב לישראל ולהתקדם לעבר נורמליזציה – ואולם, קידום התהליך מותנה בעיקר בצעדים שישראל תהיה מוכנה לעשות בזירה הפלסטינית ובסיומה של המלחמה ברצועת עזה.

מלחמת 12 הימים חשפה את הסתירות במדיניות המפרצית: הצורך להישמר מפגיעה ובתוך כך לחזק את מעמדן האזורי דרך תיווך וניטרליות, מול הדרישה הפנימית והמערכתית להתחייבות להגנה ברורה ואפקטיבית מצד ארצות הברית. למעשה, מקומן במחנה הפרו-אמריקאי התחזק לאחר שארצות הברית פעלה צבאית (לאחר שניסיונותיה לפתור את המשבר באמצעות משא ומתן נכשלו) נגד איראן. ביטחון תלוי כיום יותר מאי פעם בנכונות ארצות הברית להרתיע, לפעול ולהציב גבולות לאיראן. המתקפה האיראנית על קטר, גם אם היא הייתה מדודה וסמלית, היא תזכורת לפגיעותן של מדינות המפרץ על רקע הסכסוך הישראלי-איראני שטרם הסתיים.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט